

laag van het cambium steeds in „hout“ en de buitenste in „bast“ en dus ontstaan ieder jaar vaste, gesloten ringen van bast en hout.

Ook de wortel bouwt zich op uit de drie weefsels en vertoont een oppervlakte met naar buiten uitgetrekte cellen, de wortelharen en het „wortelkapje.“ Ook hier vertoont zich het grondweefsel soms als merg, en vormen de vaatbundels het centrale gedeelte. Bij houtachtige gewassen doet het cambium ook de wortels in dikte toenemen.

En evenals bij stam en wortel komt het ook bij de bladeren tot een verbijzondering van het celweefsel. Het vaatbundelweefsel van den stam loopt in de bladeren uit, waar het zich als „nerven“ vertakt in het grondweefsel van het blad, het bladmoes, terwijl uit het huidweefsel met de cuticula, het voornaamste bestanddeel van het blad wordt opgebouwd.

Zoo wordt dan uit de cel, waarin het leven schuilt, en die zich straks met andere cellen tot een weefsel verbindt, dat zich in differentieert tot een „blijvend“, niet verder zich verdeelend weefsel en, in het cambium, zijn karakter van steeds verdeelend weefsel bewaart, heel de levende plant opgebouwd. Dat het zoo geschiedt, heeft nauwkeurige waarneming door middel van den microscop aan het licht gebracht.

Maar ook zoo blijft den mensch nog altijd verborgen, hoe het geschiedt (Marc. 4: 27). Ook het leven der plant blijft in zijn diepsten grond een mysterie.

„God schiep den mensch naar zijn beeld.“

En God schiep den mensch naar zijn beeld, naar den beeld Gods schiep Hij hem. Man en vrouw schiep Hij ze. Gen. 1: 27.

Uit uw schepping naar Gods beeld vloet ook voor u alle ware religie, alle echte vroomheid, alle wezenlijke Godzaligheid bestaan.

Zoover zij te toech, dat ge, de melk die der kinderkens is, nu te boven gekomden, teert op vaste spijs. Ge verstaat dus nu, dat een roepen tot God en een loopen in het pad zijner inzettingen, een bestaan zelf nog niet vroom, religieus en Godzalig maakt, en dat het heilgeheim eerst in Zijn verborgen omvang ontsluitend wordt, als het tot gemeenschap met het Eeuwige Wezen komt, en ge in het verborgene zijner vleugelen vernacht.

Ook de meer uitwendige vorm van aanbidding is daarom niet van alle waarde ontbloot. Aanvankelijk is dat meer uitwendige zelfs het eenig denkbare; en al bouwt het niet voor den hemel, voor het leven hier oeffent die uitwendige vorm van godsdienst toch op duizenden en duizenden eenzaamheidskracht, die de ontbinding der maatschappij tegenhouden.

Maar de plant der echte Godavrucht ontgroeit ten leste aan dit uitwendige, en vaart voort, gelijk de apostel het noemt, tot de volmaaktheid. Ze komt tot een bloeien in den eigen glans van Gods majesteit. Ze wordt door de eigen uitstraling van zijn gloed gekoesterd en door den dauw van boven nat gemaakt.

Zoo komt het tot een persoonlijk kennen van den HEERE, gelijk een man zijn broeder kent. Tot een verkeeren van uw ziel in de Tent der Heeren, en tot een inkeeren van den Heiligen in den tempel van uw hart.

Hierop moet telkens opnieuw nadruk gelegd. Alle vorm van godsdienst kan wisselen en vergaan, maar wat onder alle hemelstreek gelijk blijft, en tot in uw sterfen niet afneemt, maar in kracht wint, is het Godzalig samenleven van uw ziel met uw Vader in de hemelen, dat ge met uw God u ter ruste begeeft, bij het kriecken van den dageraad Hem terugvondt, en achter Hem als uw goede Herder aanwandelt heel uw pelgrimspad hier beneên.

Ook is hierin alleen de intimere gemeenschap der heiligen.

Zeker, het bindt u aan anderen, zoo ge ontwaart, dat ze één met u in het belijden zijn, zoo ge met hen tot één kerk behoort, zoo ge met hen één brood breekt en één wijn plegt.

Maar toch, alom de groote reis naar de zalen des eeuwigen Lichts ondernemen, dat doet ge het liefst met hen, die, onder wat vorm ook, zich van ziel tot ziel aan u openbaarden als levende in de gemeenschap van heiligen omgang met den levenden God.

En dit nu gaat terug tot op uw schepping. Dit is bedoeld, dat uw wezenlijke religie, ja de mogelijkheid van echte Godzaligheid voor u en voor elk kind van God, eeniglijk opkomt daaruit, dat ge geschapen zijt naar Gods beeld en naar de gelijkenis van God Almachtig.

Dat ge in zonde ontvingen en in zonde geboren zijt, verandert hieraan niets. Echte religie bestaat zonder wedergeboorte niet, en in de wedergeboorte leeft de grondreik van uw geschapen zijn naar Gods beeld weer op.

Uw geboren zijn in zonde kan hier alzo geheel buiten het geding blijven. Het komt hier op de bewuste, op de wezenlijke gemeenschap met uw Vader in de hemelen aan. En die gemeenschap nu rust in de noodzakelijke overeenstemming, die vanzelf bestaat tusschen het oorspronkelijke en tusschen datgene, wat het beeld van het oorspronkelijke vertoont.

Die aamhoorigheid van het oorspronkelijke en van het beeld voelt en tast de onmiddellijk iets kan geen beeld zijn, dragen of vertoonen, tenzij het een hand hebbe aan het oorspronkelijke waarvan het een beeld is.

Het is het geval van een portret of afbeeldsel. Is het portret goed, dan is het wat het is, omdat zoo het wezen is, waarvan het afbeeldsel werd.

Zelfs voelt ge dit bij een photographie nog sterker dan bij een geschilderd portret of een uit marmer gehouwen beeld.

Bij een geschilderd portret toch, of bij een buste, komt de schilder of beeldhouwer als derde tusschen u en uw beeld in. Maar niet alzo bij een photo. Dan zijt gij het zelf, die door de lichtwerking op de gevoelige plaat, uw eigen beeld schiep, en die trekken naar uw beeld vormt.

En wat nu op die wijs uw eigen persoon in de photo maakt, is nog niets anders dan een uiterst zwak gelijkvormig iets, dat slechts van verre gelijkt op wat God deed, toen Hij sprak: Laat ons menschen maken naar onze gelijkenis, en den mensch naar zijn beeld schiep.

Alleen met „zijn gelijke“ heeft men inniger gemeenschap.

Er is ook een meer verwijderde gemeenschap. Zoo voelt een onvankelijk gemoed, als de lente onthult, gemeenschap met de natuur, in haar nameloos schoon. Die gemeenschap is teender met de wereld van plant en bloem en oof, dan met het starrenheer aan het firmament. En nog gevoeliger wordt die gemeenschap met de wereld der dieren, en onder die dieren met het paard dat ge berijdt, met den hond die u toeblijft en tot u opspruigt, met de leeuwrik die u zijn morgenlied zingt met trillenden slag.

Maar toch, bij berg en stroom, bij maan en star, bij bloem en huisdier blijft het altoos een gemeenschap op een afstand. Hoe veelzeggend en veel indrukwekkend een trouw die u ook kan aanzien, ge verstaat zijn leven niet, want zijns is een ander leven dan het uwe. En tot wezenlijke gemeenschap komt het eerst, als ge aansluiting krijgt aan een mensch.

„Wie van de menschen verstaat wat des menschen is, dan de geest des menschen die in hem is?“ vraagt Paulus aan de Corinthiërs, en zoo is het. Alleen wie mensch is, kan een mensch verstaan, en hoe meer mensch ge zelf zijt, des te beter zult ge het echt menscheleke in anderen begrijpen.

Maar ook hier met verschil. Hoe gelijker ge zijt, hoe meer ge over en weder eenzelfde beeld, eenzelfde gelijkenis vertoont, des te inniger zal de gemeenschap zijn. Een landgenoot staat u nader dan een vreemde. Een van hetzelfde geslacht, van gelijk bedrijf, van gelijke levenspositie, van gelijksoortig levenslot en levenswijze, staat u nader dan een die in dat alles van u verschilt.

Alleen het gelijke verstaat onder menschen elkaar volkomen.

Toen dus God de Heere sprak: „Laat ons wezens scheppen naar ons beeld en naar onze gelijkenis“, lag hierin vanzelf de Goddelijke intentie uitgesproken, om wezens te scheppen die bekwam zouden zijn om met God gemeenschap te oefenen, en die vatbaar zijn zouden om zijn heerlijke gemeenschap te ontvangen. En is het nu alzo, dat in deze wederkerige gemeenschap de echte, de hooge, de heerlijke religie bestaat, dan volgt hieruit, dat God, toen Hij een wezen naar zijn gelijkenis schiep, daarmee tevens de religie schiep.

In de schepping der natuur heerlijke God zijn almachtigheid, en hoe meer in die natuur het eerst chaotische leven zich verijnde, tot het geklater der wateren opklimt tot den slag van de nachtegaal, hoe majestueuzer die almachtigheid des Heeren HEERE zich in luster openbaarde. De gansche aarde is van zijn heerlijkheid vol.

Maar in dat alles ontstond voor God nog geen zelfbewuste en beantwoorde gemeenschap met zijn Schepping.

God stond boven de natuur, en de natuur was aan Zijn majesteit onderworpen, maar in die natuur was geen begrip, geen kennen, geen verstaan van God, en uit die natuur klom geen toon van dank, van aanbidding en van gemeenschap op, die naar God terugging.

Er was Macht, wat er nog niet trilde was de gemeenschap der Liefde.

En ook dit begeerde de Heilige. Zijn schepping moest Hem, Hij zijn schepping toespreken. Er moest innige, verborgen gemeenschap, wederkerige gemeenschap met zijn schepping komen. Kennend, minnend, zoekend, wilde de Eeuwige Vader gekend, gemed, gezocht zijn. De vlam der religie moest zijn schepping innerlijk doorglansen, gelijk zijn zoon het aardrijk doorglansde in de sfeer der uitwendigheid.

En dit nu kon niet, dat was noch denkbaar, noch mogelijk, tenzij Hij een wezen schiep naar zijn eigen beeld, en naar zijn eigen gelijkenis, een wezen dat van Gods geslacht zou zijn, zijn kind zou wezen, en aan Hem als Vader zou kleven.

En wezen, peilloos diep van de oneindige Majesteit gescheiden en onderscheiden, en toch, in het eigen leven Zijn leven gevoelende en kennende, als een vriend met zijn broeder zoo met zijn God verkeerende, ingeleid en ingewijd in zijn heilgeverborgen omgang.

Zoo is uw religie niet om u, maar om God, in uw schepping zelf naar den beeld Gods gefundeerd.

Uw ernstig inleven in de verborgen gemeenschap met uw God is het doel verwezenlijken, dat in uw schepping naar den beeld Gods gesteld is.

Want het is wel zoo, dat dit hoog bestel u onuitspreklijk rijk, gelukkig en zalig maakt, u zalft tot priester en koning, u doopt tot Gods kind, en u adelt als een prinselijk schepsel in het heilighoud; maar toch, ge faalt en feilt, zoo dat u de wortel der zaak blijft.

Eerst in rang en orde is ook hier, niet, wat u zaligt, maar wat uw God zijn doel doet bereiken; en dat doel is en blijft, dat Hij gekend, gemed, gezocht en aangebeden wil zijn; dat Hem de bewuste, de aanbiddende gemeenschap uit zijn schepping moet tegengaan; dat Hij niet maar groot, maar als groot gekend, geloofd en gemed wil zijn.

Daartoe nu schiep Hij den mensch. Daartoe schiep Hij ook u. En daartoe schiep Hij ook u naar zijn beeld en naar zijn gelijkenis.

Amsterdam, 2 Jan. 1903.

Het recht en de vrij